

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕТНОРЕАЛІЙ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕТНОРЕАЛІЙ ЄВРЕЙСЬКОЇ ЛІНГВОКУЛЬТУРИ

Нідзельська Юлія Михайлівна

к. філол. наук, доцент

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

nidzelskaya.julive@ukr.net

Анотація: У статті розглянуто основні характеристики етнореалій, вказано на їх базові функції, перераховано основні реалії єврейської лінгвокультури, які є важливими для вивчення особливостей світосприйняття етносу. Пояснено поняття менталітету, підкреслено його відмінність від ментальності. Також увагу приділено національно мовній картині світу. Репрезентовано перспективу подальших наукових досліджень.

Ключові слова: етнореалія, менталітет, функція, ментальність.

Перш за все, варто зазначити, що у сучасному мовознавстві багато вчених є зацікавленими питаннями, як саме етноспецифічна інформація акумулюється у мовних засобах, яку важливу імлікацію отримує. Мета цієї наукової розвідки розглянути основні властивості етнореалій. Об'єктом роботи є етнореалії єврейської лінгвокультури, їхня поліфункціональність. Предметом дослідження є семантичні, лінгвокультурні, структурні, емотивні, комунікативні властивості представлених етнічних реалій.

Ми погоджуємося з тим, що є необхідним вивчення особливостей мови у зв'язку з особливостями етносу та навколишнього світу, який його оточує, етносу та культури, матеріальної та духовної, яку він створює, що, у свою чергу, дозволяє виявити особливості концептуалізації дійсності певним етносом [1, с 7]. Як це зазначено В. Гресько та І. Данилюком, *менталітет* здатен

транслюватися в усі сфери життєдіяльності, ця сутність постає одним з найбільш інформативних пояснювальних чинників. Крім того, він виявляється як певний соціально-психологічний стан суб'єкта етносу, нації, який утворився в результаті засвоєння індивідом домінуючих цінностей, ряду настанов, які є опосередкованими цілою системою суспільних відносин, внаслідок історичного впливу різноманітних, етнічних, політичних, умов. [2, с. 75]. Ми також вважаємо, що на концептуальному рівні національно-культурна специфіка полягає у функціонуванні специфічних концептів для окремих мов, асиметрії прототипів, специфічності асоціативних просторів навколо концептів, різних способах вербалізації концептів; на вербальному рівні такі концепти позначаються безеквівалентною лексикою, фразеологією [3, с. 45]. Варто також додати, що саме реалії входять до важливої категорії безеквівалентної лексики. Деякі з реалій аналізують на концептуальному рівні, тому у такому контексті варто зазначити, що реконструювання національних концептів дає можливість поелементного співставлення концептів як у межах однієї культури, так і концептів, що належать різним культурам, це є засобом виявлення специфіки у членуванні досвіду певною етнолінгвоспільнотою. І для кожного народу існують специфічні реалії культури [4, с. 161].

Концептуалізацію та вербалізацію світу певним етносом зумовлюють два основні чинники: 1) факти зовнішнього стосовно етносу світу (природа та матеріальна культура народу, які етнос безпосередньо сприймає; 2) фактори національного способу мислення і національного менталітету [5, с. 243]. Серед питань, які висвітлюють в етнолінгвістичних дослідженнях, серед пріоритетних є взаємозв'язок та взаємовплив мови, навколишнього світу та етносу, універсальні концепти та концептуальний аналіз мови, вивчення національних концептів, роль лексики в культурно-національному аспекті, опис важливих фрагментів мовної картини світу певного етносу [1, с. 1].

Відомою точкою зору у сучасній лінгвістичній науці є така, згідно якої кожен етнос сприймає світ по-своєму, тобто у власній проекції, специфіка якої

відтворюється в мові, утворюючи національну мовну картину світу. Національна мовна картина світу у мовознавчій науці пояснюється як вираження засобами певної мови світовідчуття та світорозуміння етносу, вербалізована інтерпретацію етносоціумом навколишнього світу, також себе самого у світі [1, с. 6].

Таким чином, компонентами етнореалій є етнокультурна інформація та низка етнічних стереотипів. До того ж, етнокультурна інформація може бути одним з компонентів значення або ж елементом семантичного фону. Національний одяг, їжа, звичаї, традиції, обряди містять вагому етнокультурну інформацію з самого початку свого існування. Як це підкреслено авторкою, у процесі життєдіяльності, поряд з первинним призначенням, реалія повсякденного життя набуває для певного етносу більшого конотативного значення, вона стає для нього носієм певного символічного важливого змісту, набуває специфічно національного значення, яке передається або транслюється від покоління до покоління, слугує етнічною пам'яттю народу, іншими словами, вона вже стає *етнореалією* [1, с. 8]. *Етнореалії* є національно-специфічними реаліями буття народу, що включають специфічні феномени природи і матеріальні здобутки, надбання конкретної культури, історії [1, с. 18]. Реалії вважають лакунами, які свідчать про "переповненість або недостатність досвіду однієї лінгвокультурної спільноти відносно іншої" [6, с. 41], іншими словами, лакуни є вагомими прогалинами у певних сферах, варто зазначити, що головним чином у такому контексті йдеться саме про недостатність досвіду.

Відомим твердженням у мовознавстві є таке: синонімічні, антонімічні, полісемічні та омонімічні зв'язки є проявом парадигматичних відношень мовних одиниць [1, с. 16]. Саме вони є важливою передумовою вербалізації етнореалій у системі мови. У випадку нашої наукової розвідки йдеться про мовне вираження реалій єврейської культури засобами англійської мови.

Поняття «менталітет» здатне поєднати в собі ознаки раціонального та ірраціонального. Це утворення є інтегральною духовно-моральною особливістю

людей, які живуть у конкретній культурі, виявляється у своєрідному баченні ними оточуючого світу і ставленні до нього [2, с. 71]. Отже, менталітет вважають інтегральною ціннісною характеристикою соціальної спільноти; сформованою системою елементів духовного життя, світосприймання, яка зумовлює відповідні стереотипи поведінки, певного способу життя; включає сукупність ціннісних, символічних, свідомих, а також підсвідомих відчуттів, уявлень або поглядів. Ми теж погоджуємося, що до менталітету належать різні звички, символіка, традиції тощо [7, с.13]. Однак варто пам'ятати про те, що ментальність часто пояснюють як частковий аспектний прояв менталітету.

Таким чином, в авторефераті свого дисертаційного дослідження А. Соломахою було встановлено, що мовні одиниці, якими вербалізовано етнореалії в сучасній німецькій мові, виконують низку важливих функцій [1, с. 17-18]. Ми, у свою чергу, взяли їх за основу у нашому дослідженні, водночас пропонуємо їх розгляд через призму єврейської лінгвокультури.

1. *Пізнання і осягнення світу у певному етноспецифічному ключі*; варто додати, що така функція є основною, адже світ, який сприймається окремим етносом, є своєрідним, хоч він і містить універсальні властивості, але обов'язковою умовою сприйняття світу дійсності є включення етноспецифічних ознак або параметрів.

2. *Збереження і транслювання національної самосвідомості, традицій культури та історії народу*. Щодо наших досліджень єврейської культури через призму англійської мови, варто підкреслити, що не тільки серед євреїв, а також серед інших народів відомими є імена Мойсея, Соломона, Альберта Ейнштейна, Шолома Алейхема, Голди Мейер, Бен Гуріона, Бенджаміна Нетаняху, Стівена Спілберга, Марка Цукерберга, Наталі Портман та багатьох інших, їх, як правило, асоціюють із біблійською, політичною, літературною сферами, з досягненнями сучасних інноваційних технологій та кіноіндустрії.

3. *Номінативну*. Враховуючи думку авторки, але звертаючись до сфери нашої наукової зацікавленості, зазначимо, що мовні одиниці, якими

вербалізовано етнореалії єврейського етносу англійською мовою, є невід'ємною частиною номінативної системи, використовуються для називання етнореалій різноманітних сферах життя. Відтак, йдеться про назви національних страв та напоїв (mazah, challa, kugel, potato latkes, gefilte fish, sufganiyot, haroset, bagel, hametz, manna); назви національних свят (також особливі дні) (Hanukkah, Pesach (Passover), Sukkot, Shavuot, Sabbath, Rosh Hashanah, Yom Kippur); назви грошових одиниць (shekel); назви національно-специфічних будівель (kneset); назви національно-специфічних закладів освіти (synagogue, cheder, yeshiva); назви традиційного одягу (tzitzit, kippah (yarmulke, koppel), tallit); варто додати такого номінації для позначення важливих артефактів для функціонування єврейського етносу (shofar, mezuzah, tefillin or phylacteries, menorah, Magen David, huprah) та ін.

4. *Комунікативну*. Адже їх, етнореалії, використовують поряд з іншими словами та фразеологізмами у процесі спілкування. Наприклад: Sabbath Shalom, Happy Hanukkah, Happy Pesach to you! Lechaim!

5. *Емоційно-експресивну*: привітання, зазвичай в окличній формі, (Mazal Tov! Shana Tova!); незадоволення, обурення (Oh weh!), цей вислів використовують теж для вираження емоцій, які пов'язані з горем; вдячність (Toda raba, Baruch HaShem).

Отже, саме вивчення етнореалій допомагає науковцям краще зрозуміти особливості ментальності, специфіку світорозуміння, категоризації та концептуалізації певного етносу. У перспективі наших наукових пошуків розгляд функціонування етнореалій у певній сфері життєдіяльності етносу, наприклад, у релігійній, акцент та функції трансляції культурно значимої інформації.

Список літератури

1. Соломаха А. В. Етнореалії у сучасній німецькій мові (на матеріалі лексичних та фразеологічних одиниць): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2008. 17 с.

2. Данилюк І. В., Гресько В. В. Менталітет як провідна етоопсихологічна характеристика. Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія, 2017. Том 22. Випуск 1 (43) С. 69-78.
3. Левченко О. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 352 с.
4. Нідзельська Ю. М. Концепт як відображення універсального та етноспецифічного у свідомості етноса. ВІСНИК Житомирського державного університету імені Івана Франка (45), 2009. С. 160-162.
5. Соломаха А. В. Лексика, яка вербалізує етнореалії в сучасній німецькій: Культурологічний аспект. Сучасні дослідження з іноземної філології: зб-к наук. праць / Відп. ред. Фабіан М. П. Ужгород: ПП Піголіцип П. Ю., 2005. С. 242-251.
6. Городецька О. В. Національно-марковані концепти в британській мовній картині світу ХХ століття: дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.04. К., 2002. 182 с.
7. Уварова Т. І. Термінологічна проблематика категорії ментальності в культурології. Наукові записки. Серія «Культурологія». Острого: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2012. № 9. С. 3–13.